

DET STORE

BRAG

Seest-ulykken i 2004 var den største danske katastrofe i et lokalsamfund – i hvert fald siden besættelsen. Hvad gjorde katastrofen ved beboere og redningspersonale? Det er vi på vej til at få eksakt viden om.

Vejnavnene klinger af den rene landsbyidyl: Bjergbyvej, Kløvkærvej, Sandbjergvej, Rørbækvej osv. Det villaområde, der lægger navnestof til, ligger i Seest, en nu landskendt bydel i Kolding. Her lå indtil for trekvart år siden også N.P. Johnsens Fyrværkerifabrik. Så meget for idyllen.

Onsdag den 3. november 2004 sprang fabrikken i luften. Bragene kunne høres i hele Kolding, lysglimtene ses overalt på himlen, trykbølgen knuste ruder på

mange kilometers afstand. I overført forstand gav braget genlyd langt ud over bygrænsen.

Forløbet under og efter har vi overalt i Danmark været vidner til gennem aviser, radio og tv. To af fabrikkens medarbejdere er lidt før kl. 14 ved at losse fyrværkeri fra en container på fabrikkens grund. De taber en kasse med raketter, som eksploderer på containerens bund og hurtigt breder sig til det øvrige fyrværkeri. Kl. 14.02 tilkaldes ► ► ►

► ► ► politi og brandvæsen, og allerede kl. 14.09 begynder man at evakuere beboerne fra et område mindre end 100 meter fra brandstedet. På denne tid af døgnet drejer det sig mest om småbørn, småbørnsforældre og ældre mennesker. Senere udvides evakueringsområdet i to omgange til først 500, siden 1000 meter.

Den brændende container eksploderer kl. 15.25, og en brandmand omkommer. Kort efter eksploderer endnu en container, og ilden breder sig til fabrikkens lagerhaller. På dette tidspunkt er både beboere og indsatspersonale trukket bort fra området. Endelig kl. 17.45 ryger lagerbygningerne i luften ved tre store eksplosioner. De 800 tons eksploderende fyrværkeri udløser jordrustelser svarende til 2,2 på Richter-skalaen.

De materielle skader er også som efter et jordskælv: Et fabriksområde med 12 virksomheder blev ødelagt. Der opstod skader på 355 huse. 176 huse var så beskadiget, at beboerne ikke umiddelbart kunne flytte tilbage, og hele 75 huse var totalskadet og måtte genopbygges fra grunden. Det varer endnu adskillige måneder, før genoprydningsarbejdet er afsluttet.

Hvordan reagerer man?

- Seest-ulykken kan betegnes som den største lokalsamfundskatastrofe nogen sinde i Danmark, og i hvert fald skal vi tilbage til besættelsestiden for at finde noget, der i omfang minder om, hvad der skete her.

Konstateringen skyldes cand.psych. *Keld Molin*, Kolding Sygehus. Hans indfaldsvinkel er ikke primært de materielle ødelæggelser, men katastrofens menneskelige implikationer. I første række peger han på den omkomne og de tilskadekomne, især blandt redningsfolkene. Men når han taler om et historisk omfang, sigter han til, at katastrofen har haft direkte betydning for flere tusind mennesker. 800 deltog i bekæmpelsen af branden, og mindst 2000 beboere blev evakueret. Påvirkningen af mange af dem har været voldsom.

- Ikke engang nu kan man tale om tilbagevenden til *normale* tilstande, der er ikke noget normalt over det. Måske er man selv på plads for længst, men så er naboerne det ikke, det ligner stadig et nybyggerområde. Så nej, der er ikke kommet ro og stabilitet over området endnu.

- Psykologisk set rejser det et spændende spørgsmål: Hvordan reagerer man på sådan en katastrofe? I tusindvis af mennesker har været tæt på, mange

har følt sig i fare, mange har været urolige for deres pårørende. Hvad har katastrofen udløst hos dem? Og hvad med efterforløbet: først måske opsamling på de to skoler i nærområdet og siden hos familie eller venner – i usikkerhed om ens hus og hjem og hele fremtid. Ingen fik lov at vende tilbage før om lørdagen, og mange genså først deres hjem flere dage senere – hvis der da overhovedet var et hjem længere, hvad de ikke kunne vide, før afspærringerne var væk og de kunne komme ind i området. Og en del havde så kun en ruinhob tilbage af det, der var deres hjem, og så håbet om imellem murbrokkerne at finde enkelte personlige ejendele.

Hvordan påvirker det folk? I det hele taget: hvordan påvirker hændelsesforløb, kontakt med myndigheder, forsikringssager osv. de mange mennesker?

Undersøgelse i stor skala

Disse centrale spørgsmål og det faktum, at man her havde et enestående materiale, fik i december 2004 professor, cand.

Ingen fik lov at vende tilbage før om lørdagen, og mange genså først deres hjem flere dage senere – hvis der da overhovedet var et hjem længere.

psych. Ask Elklit, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, til at tage initiativ til en stort skaleret undersøgelse. Hvordan har dels redningsstyrken, dels beboerne reageret på Seest-katastrofen?

Hensigten er dobbelt. Der er tale om *grundforskning* med udgangspunkt i en kriseteoretisk undersøgelse. Hvad sætter det i gang, når man bliver involveret i en sådan katastrofe. Hvilken historie bærer den enkelte på før ulykken, og hvad betyder det for efterreaktionerne. Hvordan bruger man coping, og hvilken betydning har social støtte.

I forlængelse heraf ligger muligheden for at praktisere *anvendt forskning*. Fx hvordan kan myndighederne tackle sådan en situation en anden gang. Kan eksempelvis kommunen, politiet, brandvæsenet og forsikringssekslerne drage nytte af svarene.

Undersøgelsen gennemføres i samarbejde med Keld Molin, som indgår i Kolding Sygehus' katastrofeberedskab og i Rigspolitiets Psykologtjeneste, i hvilken sammenhæng han koordinerede

de psykologiske støttetiltag til politiet. Også fra en lang række andre sammenhænge har han erfaring med krise- og beredskabspsykologi.

- Vi har indsamlet data fra både redningsfolk og beboere, men er kommet længst med bearbejdningen af de data, der vedrører Seest-beboerne. Til alle voksne beboere lod vi i februar måned et 17 sider langt spørgeskema omdele, og vi har fået et meget fint svargrundlag, tilkendegiver Keld Molin.

- Endnu mangler der en del arbejde, før de kvantitative data er analyseret, og de første reelle undersøgelsesresultater vil tidligst kunne offentliggøres i løbet af dette efterår. Vi er dog allerede så langt med behandlingen af beboerundersøgelsens *kvalitative* data, at vi kan se nogle spændende tendenser.

Keld Molin peger blandt andet på de oplysninger, der kan hentes ud af to helt åbne spørgsmål: "Hvad var det værste (henholdsvis bedste), du oplevede i forbindelse med katastrofen og dens efterforløb?". Der var afsat fem linjer til

besvarelsen, men nogle har vedhæftet fem A4-sider!

- Her er det forventeligt, at mange var påvirket af selve eksplosionen. Mere overraskende er, at som det værste står den usikkerhed, folk har haft med, hvordan deres hus så ud, om det var brændt eller stod tilbage. Det er tydeligt, at hjemmet er den sikre base – og det betyder mere, end om enkelte personlige ejendele er tilbage. Og så har et ganske højt antal mennesker angivet, at kontakten med forsikringsseksler var det værste overhovedet i forbindelse med katastrofen. Det er mennesker, for hvem der ikke har været én, men to katastrofer.

- På den glædelige side står tilfredsheden med myndighederne. Kolding Kommune får stor ros, politi og brandvæsen ligeså. Der er mange, som bliver krediteret. I en menneskelig sammenhæng hæfter vi os ved betydningen af støtte fra familie og venner. Nogle har i kraft af katastrofen etableret kontakt med familiemedlemmer, de ellers var gledet fra. Nu rykker man så sammen. Det er en gammel lære, at når folk er i problemer, så rykker man sammen, ræsonnerer Keld Molin.

- - -

Meget mere vil blive åbenbaret, når data er blevet analyseret og undersøgelsens resultater offentliggøres. Til den tid planlægger Psykolog Nyt faglige artikler til at følge op.

jc

